

Skládání příběhu

Cíl: Žáci se dozvědí konkrétní příběh existující osoby, která žila v Sudetech. Poznají a porovnají, jakých bezpráví se dopouštěli Češi na Němcích a naopak.

Organizace: Žáci pracují po skupinkách po třech až pěti.

Časová náročnost: 20 minut

Pomůcky: Rozstříhané příběhy pro žáky (viz příloha) – 3 příběhy na cca 5 částí, vytištěné zadání otázek, tabule, psací pomůcky. Příběhy s vyznačenými odpověďmi viz příloha.

Postup: Rozdělte třídu na 3 skupiny po 3 až 5 žácích (každý příběh rozstříhejte na tolik částí, kolik žáků je v dané skupině). Vysvětlete žákům zadání a vybídněte je, aby se případně během aktivity kdykoli zeptají na slova/pasáže, kterým nerozumí.

1. Čtení a skládání

Každá skupina žáků dostane jeden rozstříhaný příběh osoby, která trávila část života v Sudetech. Úkolem je jednotlivé části poskládat tak, aby žáci získali ucelený příběh. Tento si pak ve skupině přečtou a odpoví na zadané otázky. Až budou mít všechny skupiny zodpovězené otázky, každá z nich vlastními slovy převypráví příběh zbytku třídy. Na tabuli či flipchart se poznamenají jména protagonistů a jejich národnost.

Varianta: Pro úsporu času mohou žáci dostat příběhy v celku a jen si je ve skupině přečíst a odpovědět na otázky.

2. odpovědi

Skupiny se střídají a postupně odpovídají na otázky:

V jaké rodině vyrůstala pan/paní .... (jaké národnosti byli její rodiče)?

Jak její/jeho život ovlivnilo obsazení Sudet?

Jaké problémy se podle paní/pana .... pojily s poválečným odsunem Německých obyvatel Sudet? Co si paní/pan .... o odsunu Němců myslí?

Jak byli odsunutí Němci přijati v Německu?

Podtrhejte v textu pasáže, které poukazují na jakákoli omezení osob plynoucí z jejich národnosti, z původu rodiny.

Jaká část příběhu tě nejvíce zaujala? Proč?

Vyučující případně doplní odpovědi dle dokumentu s vyznačenými odpověďmi.

Učitel může klást další doplňující otázky, např. „Proč se Němci k odsunutým sudetským Němcům chovali jako k cizincům?“

3. Porovnání, shrnutí

Následuje porovnávání – žáci diskutují, v čem se jednotlivé příběhy liší, co mají naopak společného.

Po zodpovězení otázek je vhodné upozornit žáky na podobnost omezení, která byla v roce 1938 zavedena vůči Čechům žijícím v pohraničí a dále omezení, která zavedli naopak Češi vůči Němcům po konci 2. sv. války (např. nucené práce, vysídlování).

Závěr: Oba národy zažily podobná bezpráví, jen v jinou dobu. Z našeho pohledu nemůžeme soudit činy lidí žijících v té době, nezažili jsme jako oni bezpráví, strach, zlobu, hrůzy války. Z minulosti se však můžeme poučit, snažit se jí poznat a vyrovnat se s ní.

Navazující aktivita: Diskuze – dopady historických událostí

Doporučení: Zdrojem příběhů jsou publikace *Příběhy Sudet* (něm. Das Lebende Gedächtnis der Sudeten) a *Živé paměti Sudet* (něm. Geschichten aus dem Sudetenland). Ve většině příbězích lze nalézt další aspekty života jednotlivců v pohraničí z období před i po 2. Světové válce, z období nadvlády komunistické strany, kolektivizace, pádu měny či znovuotevření hranic. Případně můžete využít při výuce i audio nahrávky příběhů. Audio nahrávky příběhů pamětníků najdete například na www.antikomplex.cz, www.modernidejiny.cz nebo www.pametnaroda.cz

Růžena Stadelmannová

Narodila jsem se v roce 1921 ve Stříbře. Moje maminka pocházela z německé rodiny, uměla jen německy. Společně s tatínkem obhospodařovali menší pole a dobytek. Otec byl zámečnickem a pracoval u drah. Rodiče spolu vyjednali, že budou mě i bratra odmalička vychovávat dvojjazyčně. Už když jsem chodila do školky, mluvila jsem perfektně jak česky, tak německy.

Navštěvovala jsem českou školu ve Stříbře a v Touškově. Následně jsem vystudovala v Plzni obchodní školu a na podzim přišlo obsazení Sudet. Hned po škole jsem nastoupila ve Stříbře do zaměstnání do kanceláře v konzumním družstvu. Byla jsem tam od konce školního roku jen do té doby, než sem přišlo německé vojsko. Byla vyhlášena mobilizace a prodavači museli na vojnu, tak jsem šla prodávat do konzumu. A pak jsem si našla práci v Liberci, jako česko-německá korespondentka.

Můžu Vám říct, že než přišla Henleinova partaj, tak se tu žilo v klidu a v míru. Skoro před každým baráčkem byla lavička. Tam se večer vysedávalo. Ti, co měli noviny, dělali ze sebe chytré a vyprávěli těm starým, co všechno přečetli, kde se co děje. Dědkové kouřili, babky pletly. Takhle se tady žilo... Než do toho začali šťourat henleinovci. To se pak vztahy mezi Němci a Čechy změnily.

Na obci byli němečtí úředníci, ale museli umět obě řeči, protože museli komunikovat i s Čechy. Čeští tady byli úředníci na okrese a vojáci. Ale jinak tu české rodiny nebyly. Bylo tu jen několik smíšených manželství. Čeští chlapci si brali německá děvčata a obráceně. Lidé tu žili v pohodě, ve vzájemné shodě. Míchali to asi schválně. Aby se to rozředilo, aby smíšená manželství vznikala. Aby se nehádali. Jejich děti ale na smíšená manželství doplatily. Já jsem za těch devět let, co jsem chodila do školy, měla naštěstí jenom jednoho pana učitele, který se po tom hrozně vozil. Projevovalo se to horší kvalifikací a jeho chováním ke mně. Tomu vadilo, že mám maminku Němku.

Já jsem se stihla vdát v devatenácti. Kdybych se nevdala, tak bych musela jít do Německa na práci, jako svobodná – jsem totiž jednadvacátý ročník, který věnovali Češi Hitlerovi, ti museli do Německa na práci. Zachránila mě svatba. Můj manžel byl Němec. Nevím, jak to po válce prožívali jiní. Ale nám jako smíšenému manželství Češi ze začátku hodně ubližovali. A ubližovali i našim dětem. I když se dobře učily. Např. mladší syn chtěl být veterinářem, tak dělal přijímačky, ale přeřadili ho na jiný obor.

Po roce 45 vybírali lidi, které potřebovali na práci do vnitrozemí Česka k sedlákům, protože jejich pomocníci zabírali území v Sudetech. Musel jít můj muž i já. Byla jsem tam v Česku 10 měsíců na nucených pracích. Když si Němce vzala, tak ať s Němci táhne. Neměli jsme jednoduchý život. Za první republiky jsme měli maminku Němku, což mnoha lidem vadilo. Pak jsem zase měla muže Němce, který sice uměl perfektně česky a měl ekonomické vzdělání, ale přesto mu v práci chtěli srazit 20 % z platu, protože byl původem Němec.

Vysídlení Němců tady znamenalo: Byl Němec, tak musel jít. Nestarali se o to, kdo byl s Hitlerem a kdo ne. Několik Němců muselo za války do koncentráku, protože nebyli nacisti. Většinou tam umřeli. Po válce se ale i na jejich ženy, které nic špatného neudělaly, koukali jinak. Můžu vám říct, že odsun Němců byl něco tak nespravedlivého, že jsem se až styděla. Byli tu Němci, kteří nikomu nic neudělali. Staří lidé, kteří nikdy „nehajlovali“ a nikdy pro to nebyli, museli jít a nechat tady svojí kravku, co měli v chlívě. Ti tam umřeli steskem. Nebylo to domyšlené. To chtělo mít nějaké podklady pro to, kdo pro co byl a podle toho je odsunout.

Po válce tedy došlo k odsunu a k dosídlení, musely se vytvořit úplně nové vazby mezi lidmi. My jsme litovali ty lidi, o kterých jsme věděli, že byli poctiví, že nehajlovali a museli odejít. Dosídlenci zabrali majetek a nevážili si ho. Místo, aby vzali sekýru a šli do lesa na dříví, tak vyřezávali třeba trámy ve stodole a pak ta stodola spadla. Přišla sem většina těch, kteří doma neměli nic a najednou měli velký statek. Neuměli hospodařit; neměli přehled, co se musí. Ženská třeba podojila jednu krávu, jí to mléko stačilo a proč by měla dojit ty ostatní.

Oni na to Češi sami časem přišli, že vyhnali různé odborníky. Pak už si tu nějaké nechali, když na to přišli. Ti třeba nesměli rok nebo dva ven. A pak je teprve pustili, až když se to tady někdo naučil dělat. Oni už tady potom stejně nechtěli zůstat. Ale v Německu je taky nevítili s otevřenou náručí, vše bylo rozbombardované. Tam byly třeba dvě rodiny v jedné místnosti. Taky to nebylo jednoduché. Někteří Němci tu nechali veliký majetek. Někteří šel jenom s ranečkem a musel tu nechat všechno.

My jsme se s lidmi, co sem přišli, nehádali. Já jako člověk jsem s nimi neměla žádné problémy. Ale když jsem viděla, jak se hospodaří od deseti k pěti, tak jsem si kolikrát říkala, že to vysídlení bylo nepromyšlené.

- *V jaké rodině vyrůstala paní Růžena (jaké národnosti byli její rodiče)?*
- *Jak její život ovlivnilo obsazení Sudet?*
- *Jaké problémy se podle paní Růženy pojily s poválečným odsunem Německých obyvatel Sudet? Co si paní Růžena o odsunu Němců myslí?*
- *Jak byli odsunutí Němci přijati v Německu?*
- *Podtrhejte v textu pasáže, které poukazují na jakákoli omezení osob vyskytujících se v příběhu plynoucí z jejich národnosti, z původu rodiny.*
- *Jaká část příběhu tě nejvíce zaujala? Proč?*

Zdroj: *Živé paměti Sudet: životní příběhy pamětníků ze západních Čech*. 1. vyd. Plzeň: Centrum pro komunitní práci, c2011, 104, str. 80-100. ISBN 978-80-86902-89-0.

Hans Laubmeier

Jmenuji se Hans Laubmeier, narodil jsem se 20. 6. 1941 v Pile, místní části obce Lučina. Při odsunu mi bylo 5 let. Na vesnici jsem byl obklopen samými Němci, stejně, jako jsme byli my. V Pile bylo 38 domů. Měli jsme obchod s potravinami se sběrnou mléka a trafiku. Obchod vedla matka a můj otec spíš obchodoval s dobytkem.

V našem kraji bylo jen málo lidí, kteří měli kontakt s Čechy. V roce 1918 po vzniku Československa byli odstraněni Němci z úřadů a nahradili je Češi. Tím se tento kraj zčásti zalidnil Čechy. Když přišel Hitler, tak to udělal znovu obráceně: Hitler Čechy z úřadů opět vyhodil a úřady obsadil znovu Němci. Ovšem v roce 1945, když skončila válka, přišli zase Češi. To na mě hodně zapůsobilo. Víím, jak Češi přišli a chodili od stájí ke stájím, od domu k domu a sebrali všechno, co jim přišlo pod ruku. To už bylo na konci války. Sčítali zvířata, která tu byla. Češi shromáždili koně, ještě dnes před sebou vidím svého strýce se slzami v očích, když musel ty koně odevzdat. Bylo to všechno pro lidi velmi tvrdé.

My jsme museli také pryč. Celý majetek jsme tu museli nechat. S sebou se smělo vzít do jedné bedny jen 50 kg a ještě něco málo do příručního zavazadla. To bylo vše. V našem kraji se toho ale před tím hodně „propašovalo“. Tím, že moje matka měla obchod, se vždycky dověděla hodně věcí. Takže jsme čekali, že budeme vysídleni. Jednou v noci rozebrala šicí stroj a provazy ho svázala dohromady. A potom ho přenesla přes hranice jako batoh. Pořád něco nosila přes hranice. Byl jsem sám doma. Do dneska tady máme některé věci, jako například skleničky nebo hrnečky z domova, věci plné vzpomínek.

Byli jsme Němci, takže jsme byli v roce 1946 odsunuti. Přímou před náš dům přijelo nákladní auto. Na něm už byla spousta lidí. To nákladní auto nebylo velké. Okolo byla položená prkna, aby se lidé měli trochu čeho držet. Otec s námi nebyl, byl v zajetí ve Francii. On byl ve válce a už se nikdy nevrátil domů. Staršího bratra zajali Američané a pak ho propustili rovnou do Německa. Moje matka musela všechno zvládnout sama. To nákladní auto nás odvezlo do tábora. Ten řidič (Čech) jel jako blázen. Tehdy nebyly žádné asfaltové silnice. Byla tam spousta děr a on rychle vjížděl do zatáček, takže lidé, co stáli u okraje, měli strach, že vypadnou z auta. Vzpomínám si také, že štěkali psi a řvaly krávy, dobytek nebyl podojený a trpěl bolestí. Kolem stála spousta chlévů. Moje matka pořád myslela, že se zase vrátí, protože to prostě nejde, aby nám všechno vzali.

Po odsunu jsme přišli do Domažlic, potom do tábora ve Fuhrtu im Wald a zase dál. Byli jsme velmi často na cestách, s jedním kufrem. Jako malý chlapec jsem občas už nemohl jít dál. Dobře si vzpomínám, že nejhorší pro mě bylo stát s miskou, abych dostal sběračku bramborové polévky. V každém případě mi to nechutnalo. Jednou přišel bratr s potvrzením od naší tety, že pro nás uvolnila pokoj v Trefelsteinu. Tam jsme pak šli, ačkoli ona sama měla 9 dětí. Bylo tam těsno, ale měli jsme ubytování. Byli jsme sice Němci v Německu, ale zacházelo se s námi jako s cizinci. Stalo se dokonce, že tam na jednom statku žil sedlák, se kterým otec dříve obchodoval s dobyt看kem. Ten byl také často u nás v obchodě s potravinami a v trafice. Když v Trefelsteinu uviděl mojí matku, pokoušel se jí vyhýbat. Ona musela u něho žebrot o půl kila brambor. Lidé se od nás distancovali.

Někteří Němci museli zůstat v Čechách. Češi při třetím odsunu zpozorovali, že v pohraničí vzniká vakuum, chybějí lidé na práci. Tak zastavovali vlaky na hranicích, procházeli vlakem a vybírali ty nejzdatnější, bylo jedno, zdali jsou to ženy nebo muži, a posílali je zpátky do Československa. Většina z nich musela pracovat v dolech nebo jen zřídka v zemědělství. Ale většina v roce 1947/1948 uprchla, protože zjistili, že jsou opravdoví otroci. Ačkoli Češi si je tady chtěli nechat.

Když se po roce 1989 otevřeli hranice, řekli jsme si s manželkou, podíváme se, jestli najdeme Pilu nebo Lučinu. Před tím jsme sem vůbec nesměli, protože to bylo hraniční pásmo. Vyrázili jsme bez mapy, beze všeho, věděli jsme jen přibližně směr. Když jsme šli přes jedno místo, viděli jsme cihly a sklep, do kterého vedly schody. Domy už tu nestály. A já jsem věděl, že jsem doma. Nalevo byla naše louka, na které jsem si jako dítě hrával. Kostel tu už také nebyl, zůstala jen podesta sochy Jana Nepomuckého a lípy před ní. A když jsem uviděl hřbitov, tak jsem se rozplakal.

Můj vztah k Čechům je velmi dobrý. Dokonce tam máme přátele. Otevření hranic pomohlo znovu udržovat kontakty. Jednou za měsíc se setkáváme v Horšovském Týně. Jde o setkání pozůstalých Němců. Občas tam jsou i Češi.

- *V jaké rodině vyrůstal pan Hans (jaké národnosti byli jeho rodiče)?*
- *Jak jeho život ovlivnil poválečný odsun Německého obyvatelstva Sudet?*
- *Jaké problémy se podle pana Hanse pojily s poválečným odsunem Německých obyvatel Sudet?*
- *Jak byli odsunutí Němci přijati v Německu?*
- *Podtrhejte v textu pasáže, které poukazují na jakákoli omezení osob vyskytujících se v příběhu plynoucí z jejich národnosti, z původu rodiny.*
- *Jaká část příběhu tě nejvíce zaujala? Proč?*

Zdroj příběhu: *Živé paměti Sudet: životní příběhy pamětníků ze západních Čech*. 1. vyd. Plzeň: Centrum pro komunitní práci, c2011, 104, str. 30-41. ISBN 978-80-86902-89-0.

Jaroslava Císlerová

Jmenuji se Jaroslava Císlerová, narodila jsem se tady v Mantově v roce 1927 a zůstala jsem tady dodnes. Moji rodiče se tady taky narodili. Otec byl kovorolník: chodil na šachtu, ale přitom měl hospodářství. Matka se starala doma o dobytek a pracovala na poli. Měla jsem bratra, ale ten přišel po válce o život.

Bylo tu hodně Němců. Řekla bych možná víc než Čechů. Čeští horníci tu byli, ale českých zemědělců tu bylo jenom několik málo. Když jsem byla dítě, tak jsem ani necítila nějakou nenávisť. Ani moji rodiče, stýkali se normálně se všemi. Uměli německy, protože tady vlastně do první světové války bylo Rakousko-Uhersko, tím pádem moji rodiče museli chodit do německé školy. Můj otec měl čtyři sestry, on byl nejmladší z dětí. Dvě jeho sestry si vzaly muže z německé rodiny. Takhle se prostě tehdy žilo v každé obci. Češi, Němci a hodně smíšených manželství. Moji rodiče byli oba dva z českých rodin, takže jsem nejdřív chodila do české školy. Od třetí třídy jsme se ve škole učili němčinu a v německé škole se děti zase učily češtinu.

Pak přišel rok 1938 a nám okamžitě zavřeli školu a museli jsme do německé školy. Nikdo se neptal, jestli umíme nebo ne. V tom roce odtud hodně lidí odešlo, i kvůli dětem. Takže nás tu zbylo poměrně málo. Moji rodiče tu měli čerstvě postavené hospodářství a dluhy, tak samozřejmě odejít nemohli. Dělal jsem zkoušky na gymnázium a byla později přijata. Jenže jsem potom nedostala propustku. To záleželo na obci, jestli dá propustku nebo ne. Já jsem tam jezdit nemohla, tak jsem musela dál chodit do školy tady. Až potom po válce jsem šla hned do Plzně, do obchodní školy.

Odsun nebyl pěkný. Ošklivé bylo, že odsunutí si s sebou směli vzít jenom padesát kilo. To museli přinést dolů do hospody. Tam byli nějací lidé, kteří sem přišli a kteří s nimi neměli žádnou vazbu. Vyházeli jim všechno, co měli, a plno věcí jim ještě z těch padesáti kil sebrali. Anebo když ten den, kdy byl odsun, museli Němci postavit své věci ven před vrata, tak i tam jim to Češi ukradli. Oni si tady postavili domky, a teď museli odejít a všechno tu nechat. Copak se vám vejde do padesáti kil? Můj muž mi vyprávěl, že někteří Češi s nimi jednali strašně ošklivě. Potom si někteří mysleli, že všichni Češi jsou takoví, ale nebyli. Ti, co tu vyrůstali a znali se s těmi lidmi, tam to bylo jiné. Bylo to špatné. Mohlo to být uděláno trochu mírněji. Ale je pravda, že tohle všechno zavinilo Německo. Ta válka to zavinila. Ale mohlo se s nimi jednat trochu lépe. Ale to záleží vždycky na lidech.

Někteří Němci tady po válce zůstali, horníci do odsunu nemuseli. Jiní však šli. Bylo to asi tak, jako když Hitler zabral nás. Když potom byla zase republika, tak nemohli jít ani do učení. Německé školy se pak hned zavřely. Museli do české školy. Děvčata musela jít dělat do statku. Raději tedy, když měli dospívající děti, tak ti horníci šli. Těžké to měli. Nějací naši známí také odešli. Na odsunuté se i v Německu dívali špatně. Dívali se na ně jako na cizince, jako na přítěž. Po jejich odchodu zůstalo tím pádem několik hornických domků prázdných, tak se tam taky nastěhovali přistěhovalci. Ale to je následek války. Když se to vezme, tak někteří Češi taky museli jít. Němci je vystěhovali. To se sem tam taky zaslechlo, ale my jsme to tady u nás naštěstí nezažili. Těžko se odchází, nechat všeho.

Víte, oni sem přišli lidé, kteří nebyli dobří, tak nemělo smysl se s nimi nějak víc kamarádit. Když to byli slušní lidé, tak zapadli. Ale někteří tedy ne. Jejich děti už jsou jiné. Ty už tady vyrostly a mají k obci trochu vztah. Ale přece jen ne takový, jaké to bývalo. Pořád jsou tu tací, kteří na všechno kašlou a jenom by všechno chtěli. Byli zvyklí, že všechno dostali skoro zadarmo. Zabrali hospodářství, jenomže nebyli zvyklí dělat. A tam se dělat musí. To musíte o zemědělství vědět, dobře naplánovat, co kam přijde, co musíte udělat, co patří do pole, co potřebuje dobytek. To je jedno s druhým. Když to neznáte, tak to dopadne špatně. Dobytek tam umíral. Po válce sem taky začali chodit lidé a prohlížet si, co by si zabrali. K nám taky přišli. Nevěděli, že jsme Češi. Přišli a prohlíželi si to tam, tak je otec hnal.

Já jsem hned po válce odešla do školy a pak jsem chodila do práce. Můj otec chtěl, abych byla učitelkou. To nešlo, protože jsem za války nemohla studovat, musela jsem zůstat tady. Měla jsem – stejně jako ostatní - pocit křivdy, když jsem nemohla studovat nebo se vyučit. Ale potom, když jsem si udělala školu a dělala jsem práci, která mě bavila, tak už ne. Můj muž má známého, který je odněkud ze severu a taky byli zabraní. Měl za ženu Němku, dělal úředníka na šachtě. V padesátých letech, když to bylo nejhorší, ho sundali a musel fárat do šachty. A to všechno za to, že jeho žena byla z německé rodiny. Děti už taky chodily do české školy. Byli to Češi. Ale v těch padesátých letech to bylo ošklivé. Do funkcí se tenkrát dostali lidé, kteří neměli žádné vzdělání. Tím že byli ve straně, mohli všechno. Rozhodovali o věcech, kterým moc nerozuměli.

- *V jaké rodině vyrůstala paní Jaroslava (jaké národnosti byli její rodiče)?*
- *Jak její život ovlivnilo obsazení Sudet?*
- *Jaké problémy se podle paní Jaroslavy pojily s poválečným odsunem Německých obyvatel Sudet? Co si paní Jaroslava o odsunu Němců myslí?*
- *Jak byli odsunutí Němci přijati v Německu?*
- *Podtrhejte v textu pasáže, které poukazují na jakákoli omezení osob vyskytujících se v příběhu plynoucí z jejich národnosti, z původu rodiny.*
- *Jaká část příběhu tě nejvíce zaujala? Proč?*

Zdroj: *Živé paměti Sudet: životní příběhy pamětníků ze západních Čech*. 1. vyd. Plzeň: Centrum pro komunitní práci, c2011, 104, str. 42-58. ISBN 978-80-86902-89-0.

Růžena Stadelmannová

Narodila jsem se v roce 1921 ve Stříbře. Moje maminka pocházela z německé rodiny, uměla jen německy. Společně s tatínkem obhospodařovali menší pole a dobytek. Otec byl zámečnickem a pracoval u drah. Rodiče spolu vyjednali, že budou mě i bratra odmalička vychovávat dvojjazyčně. Už když jsem chodila do školky, mluvila jsem perfektně jak česky, tak německy.

Komentář [O1]: Z jaké rodiny pochází paní Růžena (národnostně)?

Navštěvovala jsem českou školu ve Stříbře a v Touškově. Následně jsem vystudovala v Plzni obchodní školu a na podzim přišlo obsazení Sudet. Hned po škole jsem nastoupila ve Stříbře do zaměstnání do kanceláře v konzumním družstvu. Byla jsem tam od konce školního roku jen do té doby, než sem přišlo německé vojsko. Byla vyhlášena mobilizace a prodavači museli na vojnu, tak jsem šla prodávat do konzumu. A pak jsem si našla práci v Liberci, jako česko-německá korespondentka.

Komentář [O2]: Jak její život ovlivnilo obsazení Sudet?

Můžu Vám říct, že než přišla Henleinova partaj, tak se tu žilo v klidu a v míru. Skoro před každým baráčkem byla lavička. Tam se večer vysedávalo. Ti, co měli noviny, dělali ze sebe chytré a vyprávěli těm starým, co všechno přečetli, kde se co děje. Dědkové kouřili, babky pletly. Takhle se tady žilo... Než do toho začali šfourat henleinovci. To se pak vztahy mezi Němci a Čechy změnily.

Na obci byli němečtí úředníci, ale museli umět obě řeči, protože museli komunikovat i s Čechy. Čeští tady byli úředníci na okrese a vojáci. Ale jinak tu české rodiny nebyly. Bylo tu jen několik smíšených manželství. Čeští chlapi si brali německá děvčata a obráceně. Lidé tu žili v pohodě, ve vzájemné shodě. Míchali to asi schválně. Aby se to rozředilo, aby smíšená manželství vznikala. Aby se nehádali. Jejich děti ale na smíšená manželství doplatily. Já jsem za těch devět let, co jsem chodila do školy, měla naštěstí jenom jednoho pana učitele, který se po tom hrozně vozil. Projevovalo se to horší kvalifikací a jeho chováním ke mně. Tomu vadilo, že mám maminku Němku.

Já jsem se stihla vdát v devatenácti. Kdybych se nevdala, tak bych musela jít do Německa na práci, jako svobodná – jsem totiž jednadvacátý ročník, který věnovali Češi Hitlerovi, ti museli do Německa na práci. Zachránila mě svatba. Můj manžel byl Němec. Nevím, jak to po válce prožívali jiní. Ale nám jako smíšenému manželství Češi ze začátku hodně ubližovali. A ubližovali i našim dětem. I když se dobře učily. Např. mladší syn chtěl být veterinářem, tak dělal přijímačky, ale přeřadili ho na jiný obor.

Po roce 45 vybírali lidi, které potřebovali na práci do vnitrozemí Česka k sedlákům, protože jejich pomocníci zabírali území v Sudetech. Musel jít můj muž i já. Byla jsem tam v Česku 10 měsíců na nucených pracích. Když si Němce vzala, tak ať s Němci táhne. Neměli jsme

jednoduchý život. Za první republiky jsme měli maminku Němku, což mnoha lidem vadilo. Pak jsem zase měla muže Němce, který sice uměl perfektně česky a měl ekonomické zdělání, ale přesto mu v práci chtěli srazit 20 % z platu, protože byl původem Němec.

Vysídlení Němců tady znamenalo: Byl Němec, tak musel jít. Nestarali se o to, kdo byl s Hitlerem a kdo ne. Několik Němců muselo za války do koncentráku, protože nebyli nacisti. Většinou tam umřeli. Po válce se ale i na jejich ženy, které nic špatného neudělaly, koukali jinak. Můžu vám říct, že odsun Němců byl něco tak nespravedlivého, že jsem se až styděla. Byli tu Němci, kteří nikomu nic neudělali. Staří lidé, kteří nikdy „nehajlovali“ a nikdy pro to nebyli, museli jít a nechat tady svojí kravku, co měli v chlívě. Ti tam umřeli steskem. Nebylo to domyšlené. To chtělo mít nějaké podklady pro to, kdo pro co byl a podle toho je odsunout.

Po válce tedy došlo k odsunu a k dosídlení, musely se vytvořit úplně nové vazby mezi lidmi. My jsme litovali ty lidi, o kterých jsme věděli, že byli poctiví, že nehajlovali a museli odejít. Dosídlenci zabrali majetek a nevážili si ho. Místo, aby vzali sekýru a šli do lesa na dříví, tak vyřezávali třeba trámy ve stodole a pak ta stodola spadla. Přišla sem většina těch, kteří doma neměli nic a najednou měli velký statek. Neuměli hospodařit; neměli přehled, co se musí. Ženská třeba podojila jednu krávu, jí to mléko stačilo a proč by měla dojit ty ostatní.

Oni na to Češi sami časem přišli, že vyhnali různé odborníky. Pak už si tu nějaké nechali, když na to přišli. Ti třeba nesměli rok nebo dva ven. A pak je teprve pustili, až když se to tady někdo naučil dělat. Oni už tady potom stejně nechtěli zůstat. Ale v Německu je taky nevítili s otevřenou náručí, vše bylo rozbombardované. Tam byly třeba dvě rodiny v jedné místnosti. Taky to nebylo jednoduché. Někteří Němci tu nechali veliký majetek. Některý šel jenom s ranečkem a musel tu nechat všechno.

Komentář [O3]: Přijetí Němců v Německu

My jsme se s lidmi, co sem přišli, nehádali. Já jako člověk jsem s nimi neměla žádné problémy. Ale když jsem viděla, jak se hospodaří od deseti k pěti, tak jsem si kolikrát říkala, že to vysídlení bylo nepromyšlené.

Komentář [O4]: Názor na odsun a jeho důsledky

Zdroj: *Živé paměti Sudet: životní příběhy pamětníků ze západních Čech*. 1. vyd. Plzeň: Centrum pro komunitní práci, c2011, 104, str. 80-100. ISBN 978-80-86902-89-0.

- *V jaké rodině vyrůstala paní Růžena (jaké národnosti byli její rodiče)?- Smíšené manželství, maminka Němka, otec Čech.*
- *Jak její život ovlivnilo obsazení Sudet?- Šla prodávat do konzumu za odvolané prodavače. Na práci do Německa nemusela, vzala si předtím Němce.*
- *Jaké problémy se podle paní Růženy pojily s poválečným odsunem Německých obyvatel Sudet? Co si paní Růžena o odsunu Němců myslí?- Nespravedlnost, stud, lítost. Přišli sem ti, kteří neuměli hospodařit, vedli to od desíti k pěti. Chyběli odborníci, byli vyhnaní. Myslí si, že vysídlení bylo nepromyšlené. Nedbalo se na to, kdo byl s Hitlerem a kdo ne, museli jít všichni.*
- *Jak byli odsunutí Němci přijati v Německu?- Neměli to jednoduché, vše rozbombardované, nevívali je tam, bydleli ve stísněných podmínkách.*
- ***Podtrhejte v textu pasáže**, které poukazují na jakákoli omezení osob plynoucí z jejich národnosti, z původu rodiny.*
- *Jaká část příběhu tě nejvíce zaujala? Proč?*

Hans Laubmeier

Jmenuji se Hans Laubmeier, narodil jsem se 20. 6. 1941 v Pile, místní části obce Lučina. Při odsunu mi bylo 5 let. Na vesnici jsem byl obklopen samými Němci, stejně, jako jsme byli my. V Pile bylo 38 domů. Měli jsme obchod s potravinami se sběrnou mléka a trafikou. Obchod vedla matka a můj otec spíš obchodoval s dobytkem.

Komentář [O5]: Původ

V našem kraji bylo jen málo lidí, kteří měli kontakt s Čechy. V roce 1918 po vzniku Československa byli odstraněni Němci z úřadů a nahradili je Češi. Tím se tento kraj zčásti zalidnil Čechy. Když přišel Hitler, tak to udělal znovu obráceně: Hitler Čechy z úřadů opět vyhodil a úřady obsadil znovu Němci. Ovšem v roce 1945, když skončila válka, přišli zase Češi. To na mě hodně zapůsobilo. Víím, jak Češi přišli a chodili od stájí ke stájím, od domu k domu a sebrali všechno, co jim přišlo pod ruku. To už bylo na konci války. Sčítali zvířata, která tu byla. Češi shromáždili koně, ještě dnes před sebou vidím svého strýce se slzami v očích, když musel ty koně odevzdat. Bylo to všechno pro lidi velmi tvrdé.

My jsme museli také pryč. Celý majetek jsme tu museli nechat. S sebou se smělo vzít do jedné bedny jen 50 kg a ještě něco málo do příručního zavazadla. To bylo vše. V našem kraji se toho ale před tím hodně „propašovalo“. Tím, že moje matka měla obchod, se vždycky dověděla hodně věcí. Takže jsme čekali, že budeme vysídleni. Jednou v noci rozebrala šicí stroj a provazy ho svázala dohromady. A potom ho přenesla přes hranice jako batoh. Pořád něco nosila přes hranice. Byl jsem sám doma. Do dneska tady máme některé věci, jako například skleničky nebo hrnečky z domova, věci plné vzpomínek.

Komentář [O6]: Jak jeho život ovlivnil odsun

Byli jsme Němci, takže jsme byli v roce 1946 odsunuti. Přimo před náš dům přijelo nákladní auto. Na něm už byla spousta lidí. To nákladní auto nebylo velké. Okolo byla položena prkna, aby se lidé měli trochu čeho držet. Otec s námi nebyl, byl v zajetí ve Francii. On byl ve válce a už se nikdy nevrátil domů. Staršího bratra zajali Američané a pak ho propustili rovnou do Německa. Moje matka musela všechno zvládnout sama. To nákladní auto nás odvezlo do tábora. Ten řidič (Čech) jel jako blázen. Tehdy nebyly žádné asfaltové silnice. Byla tam spousta děr a on rychle vjížděl do zatáček, takže lidé, co stáli u okraje, měli strach, že vypadnou z auta. Vzpomínám si také, že štěkali psi a řvaly krávy, dobytek nebyl podojený a trpěl bolestí. Kolem stála spousta chlévů. Moje matka pořád myslela, že se zase vrátí, protože to prostě nejde, aby nám všechno vzali.

Komentář [O7]: Problémy plynoucí z odsunu.

Po odsunu jsme přišli do Domažlic, potom do tábora ve Fuhrtu im Wald a zase dál. Byli jsme velmi často na cestách, s jedním kufrem. Jako malý chlapec jsem občas už nemohl jít dál. Dobře si vzpomínám, že nejhorší pro mě bylo stát s miskou, abych dostal sběračku bramborové polévky. V každém případě mi to nechutnalo. Jednou přišel bratr s potvrzením od naší tety, že pro nás uvolnila pokoj v Trefelsteinu. Tam jsme pak šli, ačkoli ona sama měla

9 dětí. Bylo tam těsno, ale měli jsme ubytování. Byli jsme sice Němci v Německu, ale zacházelo se s námi jako s cizinci. Stalo se dokonce, že tam na jednom statku žil sedlák, se kterým otec dříve obchodoval s dobytkem. Ten byl také často u nás v obchodě s potravinami a v trafice. Když v Trefelsteinu uviděl mojí matku, pokoušel se jí vyhýbat. Ona musela u něho žebrot o půl kila brambor. Lidé se od nás distancovali.

Komentář [O8]: Přijetí odsunutých Němců v Německu

Někteří Němci museli zůstat v Čechách. Češi při třetím odsunu upozorovali, že v pohraničí vzniká vakuum, chybějí lidé na práci. Tak zastavovali vlaky na hranicích, procházeli vlakem a vybírali ty nejzdatnější, bylo jedno, zdali jsou to ženy nebo muži, a posílali je zpátky do Československa. Většina z nich musela pracovat v dolech nebo jen zřídka v zemědělství. Ale většina v roce 1947/1948 uprchla, protože zjistili, že jsou opravdoví otroci. Ačkoli Češi si je tady chtěli nechat.

Komentář [O9]: Problémy plynoucí z odsunu.

Když se po roce 1989 otevřeli hranice, řekli jsme si s manželkou, podíváme se, jestli najdeme Pílu nebo Lučinu. Před tím jsme sem vůbec nesměli, protože to bylo hraniční pásmo. Vyrázili jsme bez mapy, beze všeho, věděli jsme jen přibližně směr. Když jsme šli přes jedno místo, viděli jsme cihly a sklep, do kterého vedly schody. Domy už tu nestály. A já jsem věděl, že jsem doma. Nalevo byla naše louka, na které jsem si jako dítě hrával. Kostel tu už také nebyl, zůstala jen podesta sochy Jana Nepomuckého a lípy před ní. A když jsem uviděl hřbitov, tak jsem se rozplakal.

Můj vztah k Čechům je velmi dobrý. Dokonce tam máme přátele. Otevření hranic pomohlo znovu udržovat kontakty. Jednou za měsíc se setkáváme v Horšovském Týně. Jde o setkání pozůstalých Němců. Občas tam jsou i Češi.

Zdroj: *Živé paměti Sudet: životní příběhy pamětníků ze západních Čech*. 1. vyd. Plzeň: Centrum pro komunitní práci, c2011, 104, str. 30-41. ISBN 978-80-86902-89-0.

- *V jaké rodině vyrůstal pan Hans (jaké národnosti byli jeho rodiče)?*- Němci
- *Jak jeho život ovlivnil poválečný odsun Německého obyvatelstva Sudet?*- Byl s matkou odsunut, směli si vzít jen 50 kg zavazadlo
- *Jaké problémy se podle pana Hanse pojily s poválečným odsunem Německých obyvatel Sudet?*- Špatná péče o dobytek, nikdo se o ně nestaral, nedojil krávy. Vyhnali se i odborníci, pracovníci.
- *Jak byli odsunutí Němci přijati v Německu?*- Zacházelo se s nimi jako s cizinci, lidé se od nich distancovali, museli škemrat o jídlo.
- **Podtrhejte v textu pasáže, které poukazují na jakákoli omezení osob plynoucí z jejich národnosti, z původu rodiny.**
- *Jaká část příběhu tě nejvíce zaujala? Proč?*

Jaroslava Císlerová

Jmenuji se Jaroslava Císlerová, narodila jsem se tady v Mantově v roce 1927 a zůstala jsem tady dodnes. Moji rodiče se tady taky narodili. Otec byl kovorolník: chodil na šachtu, ale přitom měl hospodářství. Matka se starala doma o dobytek a pracovala na poli. Měla jsem bratra, ale ten přišel po válce o život.

Bylo tu hodně Němců. Řekla bych možná víc než Čechů. Čeští horníci tu byli, ale českých zemědělců tu bylo jenom několik málo. Když jsem byla dítě, tak jsem ani necítila nějakou nenávist. Ani moji rodiče, stýkali se normálně se všemi. Uměli německy, protože tady vlastně do první světové války bylo Rakousko-Uhersko, tím pádem moji rodiče museli chodit do německé školy. Můj otec měl čtyři sestry, on byl nejmladší z dětí. Dvě jeho sestry si vzaly muže z německé rodiny. Takhle se prostě tehdy žilo v každé obci. Češi, Němci a hodně smíšených manželství. Moji rodiče byli oba dva z českých rodin, takže jsem nejdřív chodila do české školy. Od třetí třídy jsme se ve škole učili němčinu a v německé škole se děti zase učily češtinu.

Komentář [O10]: Původ

Pak přišel rok 1938 a nám okamžitě zavřeli školu a museli jsme do německé školy. Nikdo se neptal, jestli umíme nebo ne. V tom roce odtud hodně lidí odešlo, i kvůli dětem. Takže nás tu zbylo poměrně málo. Moji rodiče tu měli čerstvě postavené hospodářství a dluhy, tak samozřejmě odejít nemohli. Dělala jsem zkoušky na gymnáziu a byla později přijata. Jenže jsem potom nedostala propustku. To záleželo na obci, jestli dá propustku nebo ne. Já jsem tam jezdit nemohla, tak jsem musela dál chodit do školy tady. Až potom po válce jsem šla hned do Plzně, do obchodní školy.

Komentář [O11]: Jak ji ovlivnilo obsazení Sudet

Komentář [O12]: Jak ji ovlivnilo obsazení Sudet

Odsun nebyl pěkný. Ošklivé bylo, že odsunutí si s sebou směli vzít jenom padesát kilo. To museli přinést dolů do hospody. Tam byli nějací lidé, kteří sem přišli a kteří s nimi neměli žádnou vazbu. Vyházeli jim všechno, co měli, a plno věcí jim ještě z těch padesáti kil sebrali. Anebo když ten den, kdy byl odsun, museli Němci postavit své věci ven před vrata, tak i tam jim to Češi ukradli. Oni si tady postavili domky, a teď museli odejít a všechno tu nechat. Copak se vám vejde do padesáti kil? Můj muž mi vyprávěl, že někteří Češi s nimi jednali strašně ošklivě. Potom si někteří mysleli, že všichni Češi jsou takoví, ale nebyli. Ti, co tu vyrůstali a znali se s těmi lidmi, tam to bylo jiné. Bylo to špatné. Mohlo to být uděláno trochu mírněji. Ale je pravda, že tohle všechno zavinilo Německo. Ta válka to zavinila. Ale mohlo se s nimi jednat trochu lépe. Ale to záleží vždycky na lidech.

Komentář [O13]: Osobní názor na odsun

Někteří Němci tady po válce zůstali, horníci do odsunu nemuseli. Jiní však šli. Bylo to asi tak, jako když Hitler zabral nás. Když potom byla zase republika, tak nemohli jít ani do učení. Německé školy se pak hned zavřely. Museli do české školy. Děvčata musela jít dělat do statku. Raději tedy, když měli dospívající děti, tak ti horníci šli. Těžké to měli. Nějací naši

známí také odešli. Na odsunutě se i v Německu dívali špatně. Dívali se na ně jako na cizince, jako na přítěž. Po jejich odchodu zůstalo tím pádem několik hornických domků prázdných, tak se tam taky nastěhovali přistěhovalci. Ale to je následek války. Když se to vezme, tak někteří Češi taky museli jít. Němci je vystěhovali. To se sem tam taky zaslechlo, ale my jsme to tady u nás naštěstí nezažili. Těžko se odchází, nechat všeho.

Komentář [O14]: Přijetí odsunutých Němců v Německu

Víte, oni sem přišli lidé, kteří nebyli dobří, tak nemělo smysl se s nimi nějak víc kamarádit. Když to byli slušní lidé, tak zapadli. Ale někteří tedy ne. Jejich děti už jsou jiné. Ty už tady vyrostly a mají k obci trochu vztah. Ale přece jen ne takový, jaké to bývalo. Pořád jsou tu tací, kteří na všechno kašlou a jenom by všechno chtěli. Byli zvyklí, že všechno dostali skoro zadarmo. Zabrali hospodářství, jenomže nebyli zvyklí dělat. A tam se dělat musí. To musíte o zemědělství vědět, dobře naplánovat, co kam přijde, co musíte udělat, co patří do pole, co potřebuje dobytek. To je jedno s druhým. Když to neznáte, tak to dopadne špatně. Dobytek tam umíral. Po válce sem taky začali chodit lidé a prohlížet si, co by si zabrali. K nám taky přišli. Nevěděli, že jsme Češi. Přišli a prohlíželi si to tam, tak je otec hnal.

Komentář [O15]: Problémy po odsunu

Já jsem hned po válce odešla do školy a pak jsem chodila do práce. Můj otec chtěl, abych byla učitelkou. To nešlo, protože jsem za války nemohla studovat, musela jsem zůstat tady. Měla jsem – stejně jako ostatní - pocit křivdy, když jsem nemohla studovat nebo se vyučit. Ale potom, když jsem si udělala školu a dělala jsem práci, která mě bavila, tak už ne. Můj muž má známého, který je odněkud ze severu a taky byli zabraní. Měl za ženu Němku, dělal úředníka na šachtě. V padesátých letech, když to bylo nejhorší, ho sundali a musel fárat do šachty. A to všechno za to, že jeho žena byla z německé rodiny. Děti už taky chodily do české školy. Byli to Češi. Ale v těch padesátých letech to bylo ošklivé. Do funkcí se tenkrát dostali lidé, kteří neměli žádné vzdělání. Tím že byli ve straně, mohli všechno. Rozhodovali o věcech, kterým moc nerozuměli.

Zdroj: *Živé paměti Sudet: životní příběhy pamětníků ze západních Čech*. 1. vyd. Plzeň: Centrum pro komunitní práci, c2011, 104, str. 42-58. ISBN 978-80-86902-89-0.

- V jaké rodině vyrůstala paní Jaroslava (jaké národnosti byli její rodiče)?- Češi
- Jak její život ovlivnilo obsazení Sudet?- Musela po uzavření české školy navštěvovat Německou. Nedostala propustku ke studiu v Plzni.
- Jaké problémy se podle paní Jaroslavy pojily s poválečným odsunem Německých obyvatel Sudet? Co si paní Jaroslava o odsunu Němců myslí?- Odsun nebyl pěkný. Mohli si vzít jen málo věcí. Odsun vyřizovali lidé, který k odsouvaným neměli žádný vztah. Mnoho věcí se Němcům rozkradlo. Mohlo se s nimi jednat lépe, i když zavinili válku. Přistěhovalci neuměli hospodařit, nebyli zvyklí pracovat, dobytek umíral.
- Jak byli odsunutí Němci přijati v Německu?- Dívali se na ně špatně, jako na přítěž.
- Podtrhjte v textu pasáže, které poukazují na jakákoli omezení osob vyskytujících se v příběhu plynoucí z jejich národnosti, z původu rodiny.
- Jaká část příběhu tě nejvíce zaujala? Proč?

Metodika k vzdělávacímu programu „Obrazy historie regionu“ pro učitele II. stupě ZŠ

Za použití projektových knih jednotlivých škol a výstupů projektu „Obrazy historie regionu“ připravil kolektiv autorů

Editor: Marie Kubalíková, Olga Mourková

© Centrum pro komunitní práci západní Čechy
Cp kp západní Čechy, Americká 29, 301 38 Plzeň
Plzeň 2015

Partnerem projektu je Volkshochschule im Landkreis Cham e. V.

 Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní. Pro zobrazení licenčních podmínek navštivte <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>.

www.cpkp-zc.cz

www.vhs-cham.de

Financováno z Evropského fondu pro regionální rozvoj Evropské unie prostřednictvím Programu přeshraniční spolupráce Cíl 3 ČR – Svobodný stát Bavorsko 2007 – 2013 „Investice do vaší budoucnosti“